

Treasury Jaarplan 2018

Versie 2.0

Auteur

F.G.A. van Dam

Datum

23 januari 2018

C2220111/4301332

Voorwoord

Onder Treasury wordt in het Treasury Statuut verstaan: de uitvoering van alle activiteiten die zich richten op het *sturen, beheersen* en *bewaken* van en het *verantwoorden* over financiële posities, financiële stromen en de hieraan verbonden risico's en kosten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar de treasury-functie, treasury beleid en het beheer.

De treasury-functie omvat alle activiteiten die zich richten op het *sturen* en *beheersen* van, het *verantwoorden* over en het *toezicht houden* op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Het treasury beleid bestaat uit de uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten, de organisatorische en administratieve kaders, de informatievoorziening en de administratieve organisatie ter uitvoering van de treasury-functie. Het beleid, en daarmee ook de grenzen van het beleid, zijn vastgelegd in het Treasury Statuut.

Het treasury beheer is de beleidsuitvoering van de treasury-functie, binnen de kaders van het Treasury Statuut. De beleidsuitvoering vindt zijn weerslag in specifieke beleidsplannen. Deze en de realisatie daarvan voor een referentieperiode komen aan de orde in de treasury-paragraaf in respectievelijk de begroting en jaarrekening.

Doel Treasury Jaarplan 2018

In het Treasury Jaarplan worden in het kort de ontwikkelingen over het afgelopen kalenderjaar en de doelstellingen voor het komende jaar gedefinieerd, waarbij rekening is gehouden met de in het Treasury Statuut geformuleerde kaders en doelstellingen.

Het Treasury Jaarplan dient als leidraad voor het Treasury Committee in het jaar **2018**. Bij planningen, zeker over een langere periode, is altijd sprake van onzekerheden. Vandaar dat beslissingen op het gebied van treasury te allen tijde worden genomen op basis van de meest actuele inzichten in de ontwikkeling van de liquiditeitsplanning op zowel korte als lange(re) termijn. Als input hebben gediend de begroting **2018**, inclusief de meerjarenraming 2018-2021 en de liquiditeitsplanning 2018-2022.

Bijstellingen en verschuivingen in de ramingen van inkomsten en uitgaven, die na de opstelling van het Treasury Jaarplan bekend worden, moeten direct in de besluitvorming worden betrokken.

Primair onderscheiden we vanuit Treasury de volgende doelstellingen:

- I. Onze beschikbare middelen in het kader van de immunisatieportefeuille, de investeringsagenda en eventuele andere overtollige middelen moeten veilig zijn belegd, dat wil zeggen tegen de laagst mogelijke risico's;
- II. De beleggingen uit de immunisatieportefeuille moeten minimaal het doelrendement van € 122,5 miljoen structureel opleveren;
- III. Er moeten voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment ten behoeve van - onder andere - de provinciale investeringen.

Inhoud

1	Korte terugblik op 2017 en vooruitblik 2018	4
2	Immunisatievermogen	7
2.1	Tactiek die in 2018 wordt voortgezet	9
3	Investeringsagenda	11
4	Evaluaties en implementaties in 2018	13
4.1	Verordening treasury en Treasury Statuut	13
4.2	Treasury processen	13
4.3	Leningenmodule in SAP	13
5	Liquiditeitsprognose	14
5.1	Nadere toelichting over de liquiditeitsplanning 2018 - 2022	15
6	Samenvatting van de acties	18

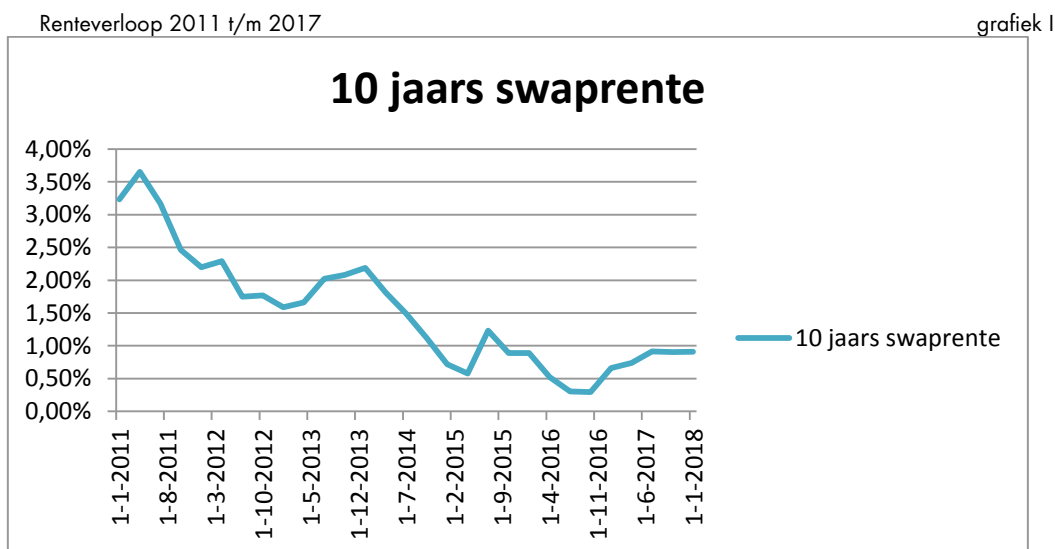
1 Korte terugblik op 2017 en vooruitblik 2018

Sinds maart 2015 voert de Europese Centrale Bank (ECB) een opkoopprogramma van obligaties. De directe aanleidingen om deze stap te zetten waren onder meer tegenvallende inflatie in de Eurozone en gestaag lagere groeiramingen voor de lidstaten van de Eurozone. Dit opkoopprogramma van de ECB heeft onder andere tot gevolg dat de rentestand kunstmatig laag wordt gehouden. Eind oktober 2017 heeft de ECB besloten om dit programma vanaf januari **2018** te halveren naar 30 miljard euro per maand. Dit zal voortgezet worden tot in ieder geval september **2018** en "indien nodig" tot later. Deskundigen geven aan dat hierdoor naar verwachting de kapitaalmarktrente op een zelfde niveau zal blijven als de afgelopen jaren.

Wij zullen onze beleggingsstrategie voor **2018** en volgende jaren niet aanpassen op deze prognose. De provincie heeft nadrukkelijk geen rentevisie.

In 2017 is de kapitaalmarktrente redelijk stabiel geweest. Begin 2017 bedroeg de 10 jaarswaprente 0,66% en ultimo 2017 was die 0,89%. De piek lag in juli van het jaar op 0,987%. De korte rente (referentie is de driemaands-euribor) is in 2017 op vrijwel hetzelfde niveau negatief gebleven op **-0,33%**. Een ommekeer wordt door deskundigen niet voorzien: verwachtingen variëren van een geringe daling of een lichte stijging, maar een negatief blijvende korte rente blijft ook in **2018**.

Dat betekent dat het beleggingsperspectief voor het uitzetten van onze middelen op korte termijn beperkt is tot de Schatkist waar het percentage minimaal 0% bedraagt. Kasgeldleningen aan decentrale overheden, waar de provincie geen toezicht op uitoefent (DO's), kennen ook een negatieve rente. Ook banken, zoals onze huisbankier ING, zijn in 2017 negatieve rente gaan berekenen over uitstaande tegoeden. Wij zijn daarom voor grote "verbonden partijen", zoals het Nazorgfonds de tegoeden aan gaan houden bij de Schatkist, zodat er geen rente betaald hoeft te worden. In 2018 zullen wellicht ook andere partijen (zoals BOM) bij de provincie hun middelen gaan aanhouden om zodoende rentekosten te vermijden.

Vanwege de lage rentestand is in 2015 gestart met het uitzetten van leningen in het kader van de publieke taak: "**Vermogen voor Brabant**". De lening aan Safariresort Beekse Bergen heeft vertraging opgelopen, maar is in 2017 in tranches verstrekt. Voor **2018** zien wij mogelijkheden om in het kader van duurzaamheid en circulariteit samen met de Brabantse gemeenten tot nieuwe financieringsarrangementen te komen. Dergelijke projecten vergen vaak een lange voorbereiding. Deze leningen moeten onder andere voldoen aan de volgende criteria: bijdrage leveren aan een publieke taak, staatssteunproof, een zeker rendement opleveren dat hoger is dan bij de "Schatkist" en een betrekkelijk laag risico hebben. Alle criteria waaraan getoetst wordt zijn opgenomen in het Treasury Statuut. In **2018** staat in ieder geval een lening aan enkele gemeenten in Zuid-Oost Brabant gepland. Het gaat om een bedrag van ongeveer € 25 miljoen ([Statenvoorstel 84/17](#)).

In **2018** en 2019 zal de herbeleggingsopgave ingevuld moeten worden voor ruim € 629 miljoen. Dit bedrag is zo hoog, doordat in 2017 voor € 752 miljoen aan obligaties is verkocht. Vanwege de lage rentestand heeft de verkoop van obligaties meer opgeleverd (\pm € 8 miljoen extra rendement), dan als de obligaties zouden zijn aangehouden. Daarnaast levert de herbelegging - die nu eerder kan plaatsvinden - ook een extra rendement op. In 2017 is voor € 300,5 miljoen aan leningen verstrekt aan gemeenten en waterschappen en € 41,5 miljoen in het kader van de publieke taak. In onderstaande tabel is de herbelegging gespecificeerd voor 2018 en 2019. De verdeling van de bedragen over 2018 en 2019 is een inschatting. In de praktijk zal uiteraard worden geïnvesteerd zodra er zich rendabele mogelijkheden voordoen.

	Tabel I			
	2017	2018	2019	Totaal
Vrijval obligaties	36,0			36,0
Vervroegde verkoop obligaties (incl. investeringsagenda)	752,4			752,4
Aflossing Lening Enexis			107,9	107,9
Aflossing leningen DO's	8,5	36,8	23,3	68,6
Aflossingen leningen publieke taak	1,5	1,5	3,6	6,6
Totaal her te beleggen	798,4	38,3	134,8	971,5
Al belegd in 2017	-342,0			-342,0
Restant her te beleggen	456,4	38,3	134,8	629,5
Verdeeld over 2018 en 2019		378,4	251,1	629,5

De provincie heeft geen rentevisie en besluiten worden niet genomen op basis van verwachtingen over de renteontwikkeling.

Per 1 december 2016 hebben wij, na een meervoudige aanbestedingsprocedure, ASR Vermogensbeheer aangesteld en opdracht gegeven voor het actiever beheren van zowel de immunisatieportefeuille als de investeringsagenda-portefeuille. In het Treasury Committee (TC) van 9 december 2016 zijn enkele scenario's besproken als alternatieven voor de huidige beleggingen. Begin 2017 zijn deze scenario's verder uitgewerkt en de uiteindelijke tactische keuze is in de Perspectiefnota 2017 opgenomen. De verwachting was dat, door gebruik te maken van één van de scenario's, de rendementen in de periode 2017 tot en met 2021 met naar

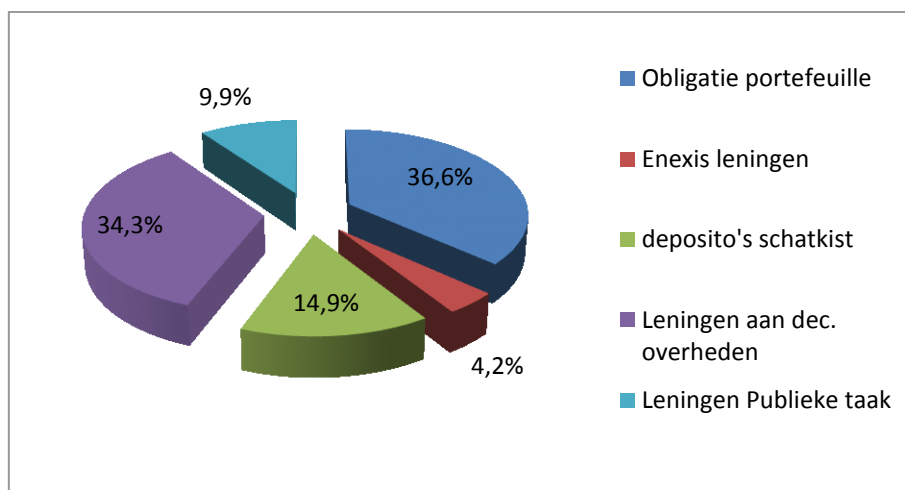
schatting € 50 miljoen zullen verbeteren. Hierdoor zal het tekort over deze periode afnemen tot ongeveer € 37 miljoen (was € 87 miljoen). In het volgende hoofdstuk wordt dit nader toegelicht.

2 Immunisatievermogen

In 2017 is het totale immunisatievermogen gelijk gebleven op € 2.342 miljoen. Het effect van de verkoop van obligaties en de aankoop van nieuwe obligaties in combinatie met het verstrekken van leningen aan decentrale overheden en het stallen van middelen bij de Schatkist is verwerkt in de rente - en dividendreserve. Deze is in 2017 daardoor behoorlijk toegenomen. Bij de jaarrekening 2017 zal dit worden gerapporteerd en volgend jaar zal dit meerjarig meegenomen worden in tabel II.

De huidige beleggingen in de immunisatieportefeuille (inclusief € 208,9 miljoen aan overtollige liquide middelen die al bij aanvang in 2009 zijn belegd) zijn per 31-12-2017 als volgt verdeeld:

Grafiek II

Vanaf **2018** is de verwachting dat de dividenduitkering van Enexis gelijk is aan de geraamde € 30,8 miljoen. De raming is gebaseerd op een pay out ratio van 50% en een verwachte winst van € 200 miljoen. De winst over het eerste halfjaar van 2017 was nagenoeg gelijk die over dezelfde periode in 2016, namelijk € 109 miljoen. Voorzichtigheidshalve gaan we uit van € 200 miljoen op jaarbasis. De kans bestaat dat de winsten van Enexis in de toekomst zullen afnemen, i.v.m. lage rentestand en de daaraan gekoppelde gereguleerde tarieven. Indien in **2018** meer wordt uitgekeerd dan € 30,8 miljoen en indien het totale rendement van de immunisatieportefeuille uitkomt boven de doelstelling van €122,5 miljoen, dan zal het meerdere boven de € 122,5 miljoen worden toegevoegd aan de rente - en dividendreserve om daarmee toekomstige tegenvallers op te vangen.

Met de aanpassing van de tactiek zoals in paragraaf 2.1 beschreven is er meer bufferruimte ontstaan die vanaf 2020 wordt ingezet. Een aandachtspunt is en blijft de lage rentestand. De gemiddelde rente van nieuwe leningen die in 2017 zijn verstrekt is 1,34% en dat is lager dan de geraamde herbeleggingsrente (1,5%). Pas als de rente gaat stijgen is de kans groter dat het doelrendement weer gehaald gaat worden vanaf 2020.

Op basis van de huidige uitzettingen zijn de beleggingsopbrengsten vanaf 2018 tot en met 2022 als volgt:

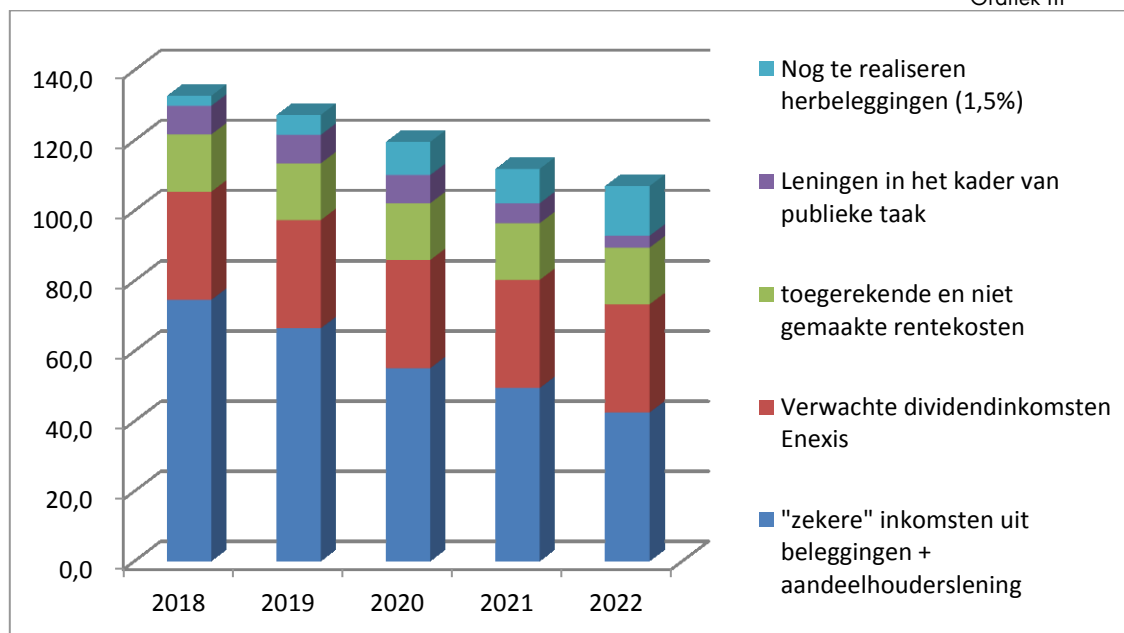
Bedragen in € miljoenen

Tabel II

	2018	2019	2020	2021	2022
Netto Rendementen huidige obl. Portefeuille	10,8	10,8	10,8	10,3	8,4
Boekwinsten a.g.v. verkopen en switches	36,7	30,9	25,5	20,4	15,6
Rente schatkistbankieren (deposito's)	8,2	8,2	8,2	8,2	8,2
Rendement aandeelhouderslening Enexis	7,8	5,8		–	–
Dividenduitkeringen Enexis	30,8	30,8	30,8	30,8	30,8
Gemeenteleningen (langlopend)	11,0	10,7	10,5	10,4	10,2
Leningen i.h.k.v. de publieke taak	8,2	8,1	8,0	5,7	3,4
Herbeleggingsrendement 1,5%	2,8	5,7	9,4	9,8	14,2
Totale beleggingsopbrengsten	116,4	111,0	103,3	95,7	90,8
Budgettair opgenomen in MJR	122,5	122,5	122,5	122,5	122,5
Geschat overschot / tekort	-6,1	-11,5	-19,2	-26,8	-31,7
Dekking door financieringsresultaat	16,3	16,2	16,2	16,2	16,2
Mutatie Dividend - en rentereserve	10,2	4,7	-3,0	-10,6	-15,6

De opbouw over de jaren wordt hieronder in de grafiek weergegeven:

Grafiek III

In 2020 is het effect duidelijk merkbaar van de aflossing van de laatste tranche van de aandeelhouderslening door Enexis. Het rendement van deze lening is veel hoger dan de huidige rentestand. Via de herbelegging worden momenteel beduidend lagere rendementen gehaald. Als de rente op dit niveau blijft, zal dit structureel leiden tot een tekort op de portefeuille. Met de

nieuwe tactiek die in samenwerking met ASR Vermogensbeheer en onze treasury-adviseur is bepaald zijn de rendementen uiteindelijk ongeveer € 13 miljoen verbeterd. In **2018** en 2019 zal de nadruk liggen op het verstrekken van leningen aan decentrale overheden en in het kader van de publieke taak.

2.1 Tactiek die in 2018 wordt voortgezet

De nieuwe tactiek die in 2017 is ingezet heeft tot gevolg dat het rendement op de beleggingsportefeuille is verhoogd en bestaat uit 4 onderdelen:

1. Verkopen stukken met negatieve yield-to-maturity

Een deel van de obligatieportefeuille van provincie Noord-Brabant werd gekenmerkt door een negatieve yield-to-maturity. Dit wil zeggen dat de koers van deze obligaties zo ver is gestegen, dat het direct verkopen van deze stukken meer geld oplevert dan het aanhouden van deze stukken tot het einde van de looptijd. Dit doet zich vooral voor bij (staats)obligaties met een korte looptijd (ongeveer 2 tot 3 jaar).

Daarom is een deel van de leningen uit de obligatieportefeuille met een negatieve yield-to-maturity verkocht. De opbrengst is in 2017 vervolgens belegd bij de Schatkist (met een minimale rentevergoeding van 0%). Daarna is de afgelopen maanden dit bedrag gedeeltelijk ingezet om onderhandse leningen aan DO's mee aan te gaan. Tot juni 2017 is dit prima verlopen en is er ongeveer € 185 miljoen verstrekt. Daarna gingen de systeembanken NWB en BNG zeer scherpe tarieven offeren. In november heeft de provincie deze tactiek overgenomen en zijn er nog eens € 115 miljoen aan leningen verstrekt. In januari 2018 zijn er drie leningen verstrekt voor € 62 miljoen. Hierbij wordt het maximale door het Verordening treasury toegestane deel van de portefeuille van 75% nagestreefd. Deze onderhandse leningen aan DO's hebben allen een kredietwaardigheid die afgeleid is van de Nederlandse Staat en vergelijkbaar met een AAA-rating.

2. Switches binnen de "oude" Verordening

In de periode tot en met mei 2017 is voor de resterende obligaties in beide portefeuilles gekeken naar de mogelijkheden om te "switchen" (verkoop en aankoop) naar andere obligaties met een hoger rendement, binnen het oorspronkelijke mandaat van de Verordening treasury. Hierbij heeft geen looptijdverlenging plaats gevonden, want dat is wettelijk niet toegestaan.

3. Switches binnen de "nieuwe" Verordening

Op 10 juni 2017 is de nieuwe [Verordening treasury](#) gepubliceerd. Hierdoor is het toegestaan om te beleggen in obligaties (Europese centrale overheden en financiële instellingen) met een AA-minus rating, respectievelijk covered bonds met een AA-minus rating.

Door marktomstandigheden is een aanzienlijk deel van de tegenpartijen in de loop der tijd afgewaardeerd naar een AA of AA-minus rating. De provincie heeft, mede op advies van vermogensbeheerders en adviseur, deze posten in de portefeuille aangehouden. De provincie

heeft dus al ervaring met obligaties met een lagere rating. Ultimo 2016 bestond de immunisatieportefeuille voor 58,6% van de obligaties uit stukken met een AA/AA+-rating. Per ultimo 2017 is het totaal aandeel van de obligaties met een AA+/AA/AA-minus rating verlaagd naar 46,9%.

Onder het huidige wettelijke regime van de Wet Fido en de Ruddy is het toegestaan om middelen uit te zetten bij financiële ondernemingen die gevestigd zijn in een lidstaat van de Europese Unie die minimaal beschikken over een AA-rating en zelf over een A-rating beschikken. Voor staatsobligaties is geen minimumrating, aangezien deze solvabiliteitsvrij zijn. Oftewel, ook na de verlaging van de ratingeis naar een AA-minus rating, belegt de provincie behoudender dan de wettelijke (minimum)grenzen.

4. Limiet op onderhandse leningen

In 2017 is, na onderzoek, besloten om een groter deel van de portefeuilles te investeren in onderhandse leningen aan DO's. In de Verordening treasury is de limiet daarom verhoogd van maximaal 50% naar maximaal 75% van de portefeuille.

Aanleiding voor deze wijziging is dat de obligatieportefeuille langzaam uitloopt. De beleggingsmogelijkheden van de vrijvallende middelen is beperkt. Ze kunnen alleen nog worden ingezet ten behoeve van de publieke taak (**Vermogen voor Brabant met een maatschappelijk rendement** maximaal 25% van de beleggingen), de Schatkist of via onderling lenen. Er moet rekening gehouden worden dat een voldoende deel van de beleggingen liquide zijn, dat wil zeggen dat een deel van de uitzettingen goed verhandelbaar is indien de situatie dat vereist.

Per ultimo 2017 is 34,3 % van de immunisatieportefeuille (zie [grafiek II](#)) belegd in onderhandse leningen aan DO's.

Indien de bovenstaande maatregelen onvoldoende blijken te zijn om vanaf 2020 het doelrendement te halen kan het tekort gedekt worden uit de dividend- en rentereserve. In de Perspectiefnota 2018 zullen maatregelen worden voorgelegd die mogelijk al eerder kunnen worden ingezet.

3 Investeringsagenda

Voor de totale investeringsagenda is ultimo 2017 ongeveer € 941 miljoen, inclusief de gespaarde rente over de obligatieportefeuille, beschikbaar. De gerealiseerde boekwinst van verkochte obligaties in 2017 bedraagt € 31 miljoen. Over de jaren 2018 t/m 2026 wordt in totaal € 31 miljoen aan rente uitgekeerd over de beleggingen. Ook voor de investeringsagenda zijn in 2017 obligaties met negatieve yield-to maturity verkocht. Hierdoor zou een hoger rendement beschikbaar komen dan de € 1 miljard die als doel is gesteld. Het verschil van € 3 miljoen komt uiteindelijk ten goede aan de immunisatieportefeuille, net zoals dat eerder is bepaald met betrekking tot de hogere Escrow uitkeringen.

In onderstaande tabel geven wij een overzicht zoals in de begroting **2018** is opgenomen:

Tabel III

Onderwerp	Oorspr. bedrag	Maximaal beschikbaar *)	Besteed (o.b.v. ramingen 2017)	Nog beschikbaar
Energieagenda **)	71.200.000	59.200.000	-/- 58.516.122	683.878
Landschappen van Allure *)	56.150.000	53.900.000	-/- 52.877.333	1.022.667
Brabant C (was BCH)	50.000.000	35.000.000	-/- 34.723.946	276.054
Sportplan *)	40.000.000	38.400.000	-/- 34.005.000	4.395.000
Cultuur Historisch erfgoed *)	61.500.000	39.000.000	-/- 23.320.211	15.679.789
Apparaatskosten		<u>7.440.000</u>	<u>-/- 7.440.000</u>	
Subtotaal 1e tranche	278.850.000	232.940.000	-/- 210.882.612	22.057.388
Groen Ontwikkefonds ***)	240.000.000	235.000.000	-/- 154.242.764	80.757.236
Innovatiefonds ****)	125.000.000	125.000.000	23.125.100	148.125.100
Energiefondsen	60.000.000	60.000.000	-/- 2.804.388	57.195.612
Breedbandfondsen	50.000.000	50.000.000	-/- 1.103.461	48.896.539
Apparaatskosten ***)	<u>19.000.000</u>	<u>24.000.000</u>	<u>-/- .960.000</u>	<u>23.040.000</u>
Subtotaal 2e tranche	494.000.000	494.000.000	-/- 135.985.613	358.014.487
Transitie agrofood	14.400.000	14.400.000	-/- 5.938.593	8.461.407
Energietransitie	19.200.000	19.200.000	-/- 6.708.476	12.491.524
Energie neutrale woningen	7.700.000	7.700.000		7.700.000
Ecologische structuurversterking	48.000.000	48.000.000	-/- 480.001	47.519.999
Deltaprogramma	28.800.000	28.800.000	-/- 28.800.000	-
Economische structuurverst.	124.000.000	124.000.000	-/-79.317.000	44.683.000
Cultuur en leefbaarheid	19.200.000	19.200.000	-/-3.457.267	15.742.733
Apparaatskosten 3e tranche	<u>11.700.000</u>	<u>11.700.000</u>	<u>-/- 5.850.000</u>	<u>5.850.000</u>
Subtotaal 3e tranche	273.000.000	273.000.000	-/- 130.551.337	142.448.663
TOTAAL GENERAAL	1.045.850.000	999.940.000	-/- 477.419.462	522.520.538

*) na aftrek van de apparaatskosten bij LvA, sport en Cultuur historisch erfgoed. En de aanpassingen zoals die bij het Bestuursakkoord 2015 - 2019 zijn opgenomen

**) na aftrek van € 9,4 mln. voor afdekking Biobasedfondsen bij de BOM.

***) € 5 mln. van GOB naar apparaatskosten voor taxatiekosten, restant app. kstn is bestemd voor monitoring van 0,2%.

****) als gevolg van de een grote exit van Acerta Farma in 2015 is er per saldo geen besteding, maar juist een toename gerealiseerd

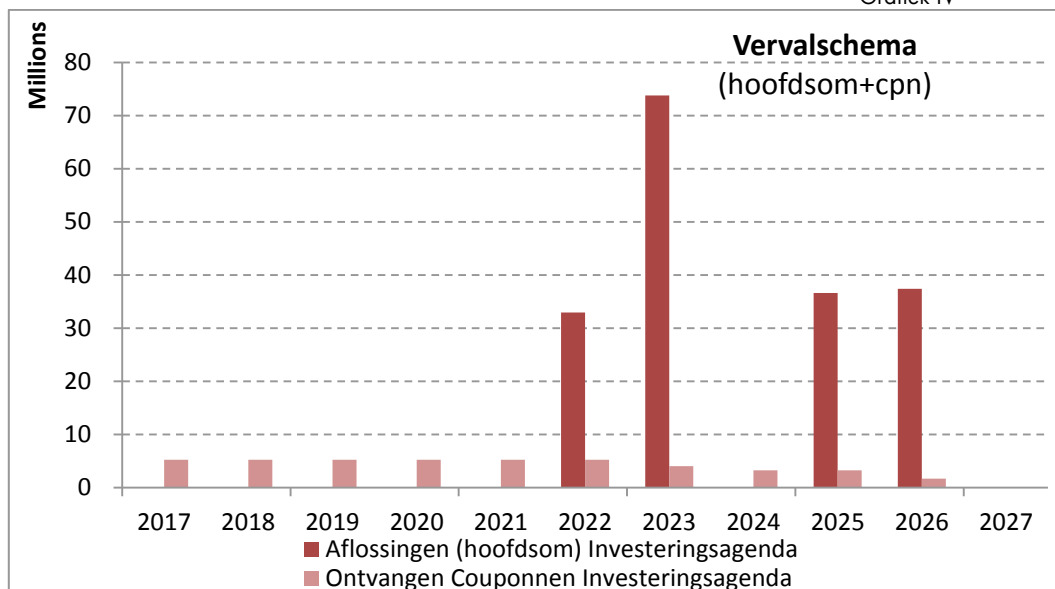
Niet alle bestedingen zijn ook daadwerkelijk uitgegeven. Er staat nog een bedrag open aan verplichtingen, maar aan de fondsen zijn wel al bedragen verstrekt als voorschot op de lening. Tot en met 2017 is dit als volgt:

Tabel IV

Onderwerp	Verstrekt in 2017	Verstrekt t/m 2017
Innovatiefonds Brabant		10.500.000
Energiefonds Brabant	3.700.000	11.750.000
Breedbandfonds Brabant	<u>775.000</u>	<u>5.077.112</u>
TOTAAL	-/- 4.475.000	27.327.112

De daadwerkelijke uitgaven worden gedekt door enerzijds beleggingen die in de tijd gespreid vrijvallen en de renteopbrengsten die door het jaar uitbetaald worden. In onderstaande grafiek wordt weergegeven hoe de obligaties en de renteopbrengsten in de tijd vrijvallen.

Grafiek IV

Ook in de investeringsagenda zijn in 2017 obligaties met een negatieve yield-to-maturity verkocht. Het gaat dan om obligaties met een relatief korte looptijd. Daardoor vervallen de eerste obligaties pas in 2022. Eerder was het vervalschema gebaseerd op de uitloop van € 1 miljard over 15 jaar. Dat is nu niet meer zo sterk aan de orde als in het begin. Er wordt nu integraal gekeken naar de liquiditeitsbehoefte en niet sec naar het bestedingspatroon van de investeringsagenda. In **2018** en 2019 worden de middelen van de verkochte obligaties (€ 216 miljoen) meegenomen voor leningen aan DO's en leningen in het kader van de publieke taak, waar de renteopbrengsten ten goede komen aan de immunisatieportefeuille.

4 Evaluaties en implementaties in 2018

4.1 Verordening treasury en Treasury Statuut

In 2017 is samen met de Vermogensbeheerder en onze treasury-adviseur een nieuwe koers bepaald om de rendementen van – met name, maar niet uitsluitend – de immunisatieportefeuille te verhogen. Over de nieuwe koers is PS, via de Perspectiefnota 2017, geïnformeerd. Bovendien is de Verordening treasury aangepast en door PS goedgekeurd. Op 10 juni 2017 is deze gepubliceerd en in werking getreden. Als gevolg van deze nieuwe Verordening treasury dient ook het Treasury Statuut door GS aangepast te worden. In verband met de organisatie ontwikkelingen is dit doorgeschoven na 1 januari **2018**. Doelstelling is om eind van tweede kwartaal **2018** een door GS vastgesteld Treasury Statuut te publiceren.

4.2 Treasury processen

De laatste procesbeschrijvingen dateren uit 2014. Een periodieke actualisatie eens in de vier jaar is gebruikelijk, maar past ook in de lijn dat de Verordening treasury in 2017 is aangepast en de aanpassing van het Treasury Statuut in **2018**. In **2018** worden de treasury processen geëvalueerd en geactualiseerd.

4.3 Leningenmodule in SAP

In verband met de forse toename van de verstrekte leningen is in 2016 een leningenmodule geïmplementeerd in ons administratieve systeem. Daar zijn in 2017 de eerste ervaringen mee opgedaan en in **2018** zullen er verbetertrajecten worden ingezet die zijn gebaseerd op de ervaringen tot nu toe, mede als gevolg van het nieuwe SAP HANA systeem dat, naar verwachting in **2018** provincie breed wordt geïmplementeerd. Hierdoor zal de informatie sneller en accurater beschikbaar moeten zijn. Bovendien is het geïntegreerd in één systeem dat zowel registreert en informatie geeft.

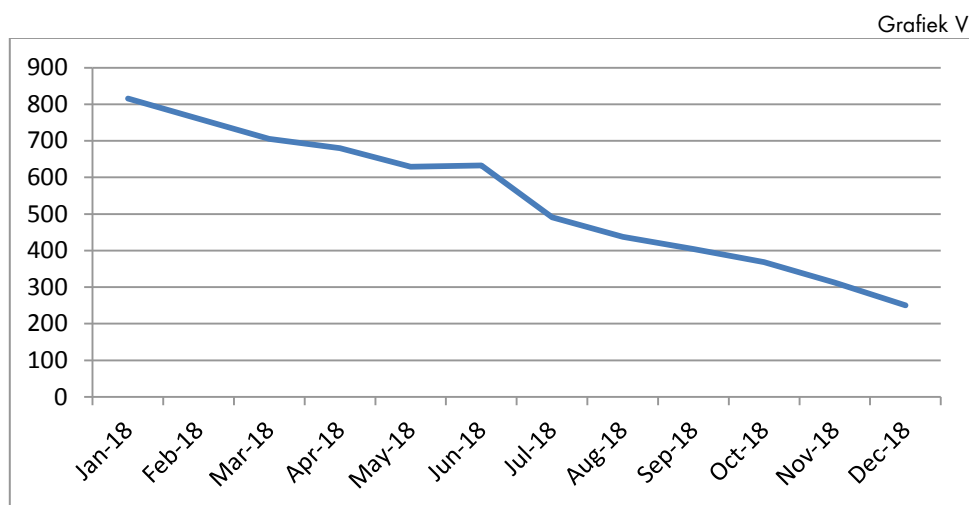
5 Liquiditeitsprognose

Vanaf 2017 zijn de volgende activiteiten uitgevoerd om tot betere planning te komen:

1. Nog meer rekening houden met de ambities in de begroting en meerjarenraming;
2. Minimaal 3 keer per jaar de liquiditeitsprognose evalueren en bijstellen;
3. Actiever anticiperen op gerealiseerde afwijkingen door eerder te herbeleggen.

Voor **2018** is de verwachting dat het liquiditeitssaldo zal dalen met € 619 miljoen. Dit is gebaseerd op 85% van de begroting en 30% van de uitstaande verplichtingen, in totaal € 518 miljoen. Hierbij is dan nog geen rekening gehouden met de "overhevelingen uit 2017". Belangrijke kanttekening is dat er in **2018** € 153 miljoen aan investeringen (via SIF, BDU of andere Rijksmiddelen) in de planning is opgenomen die mogelijk later worden uitgegeven dan gepland. Voor deze grote uitgaven zullen wij goed de vinger aan de pols houden. In **2018** gaan we uit van het uitlenen van ongeveer € 380 miljoen aan leningen aan DO's (zie tabel I). Dat zal niet in één keer gebeuren, maar gespreid over het jaar, zodat goed kan worden ingespeeld op onvoorziene ontwikkelingen. Uit de trendanalyse is namelijk gebleken dat er ieder jaar een onvoorziene gebeurtenis plaats heeft.

Het verwachte verloop in **2018** van het liquiditeitssaldo is als volgt:

Wij kiezen nu één scenario, waar op gemonitord wordt. Het is zeer lastig om te monitoren als er meerdere scenario's zijn. Het beginsaldo per **2018** bedraagt € 868 miljoen. Dit saldo is verplicht ondergebracht bij de schatkist. De rente hiervoor is minimaal 0%. Dat terwijl banken bij zakelijke partijen negatieve rente in rekening brengen op tegoeden die worden aangehouden. BNP Paribas was daar al in 2016 mee gestart. Ook de ING is in 2017 negatieve rente in rekening gaan brengen. Decentrale overheden kunnen desgewenst kortlopende leningen dan ook tegen negatieve rente verkrijgen bij BNG Bank. Als provincie is het dus niet aantrekkelijk om kortlopende leningen te verstrekken als alternatief voor ons te goeder bij de Schatkist.

5.1 Nadere toelichting over de liquiditeitsplanning 2018 – 2022

De kasstromen zijn opgedeeld in drie soorten, namelijk:

Een *operationele*-, een *investering*- en *financieringskasstroom*.

In onderstaande tabellen wordt in totaliteit en gespecificeerd per kasstroom de verwachting voor de periode **2018** t/m 2022 aangegeven. Een verdere doorkijk is met het ontbreken van een langere meerjarenraming nog minder realistisch.

Tabel VI

	2018	2019	2020	2021	2022
Kaspositie primo	868	249	42	-30	24
Operationele kasstroom	-76	23	99	110	151
Investeringskasstroom	-272	-188	-255	-132	-125
Financieringskasstroom	<u>-272</u>	<u>-42</u>	<u>84</u>	<u>77</u>	<u>91</u>
Mutatie	-619	-207	-73	55	116
Kaspositie ultimo	249	42	-30	24	140

De operationele kasstromen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

In € miljoenen

Tabel VII

operationele kasstroom 2018 - 2022	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Provinciale heffingen	2	2	2	2	2	11
Grondwaterheffing	4	4	4	4	4	19
Motorrijtuigen belasting	250	250	250	250	250	1.248
Dividend Enexis	31	31	31	31	31	154
Dividend Overig	0	0	0	0	0	1
Provinciefonds	225	231	238	244	251	1.190
Decentralisatie-uitkeringen	14	13	10	2	2	41
BDU	0	0	0	0	0	0
Decentralisatie Natuur	0	0	0	0	0	0
Overige inkomsten	31	29	33	40	51	185
<i>Totaal inkomend</i>	557	561	567	572	590	2.847
Uitgaven Exploitatie + kostenverdeling	-633	-538	-469	-461	-439	-2.540
<i>Totaal uitgaand</i>	-633	-538	-469	-461	-439	-2.540
Saldo operationele kasstroom	-76	23	99	111	151	308

De geplande uitgaven in **2018** van € 633 miljoen zijn iets hoger dan de realisatie van 2017 (€ 619 miljoen).

De investeringskastroom geeft de komende jaren het volgende beeld:

In € miljoenen

Tabel VIII

Investeringskasstroom 2018 - 2022	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Infra (reguliere investeringen)	-48	-50	-42	-47	-40	-226
Uitgaven Infrafonds + N69	-40	-99	-154	-79	-75	-448
Bedrijfsvoering (zoals Provinciehuis)	-2	-1	-1	-1	-1	-7
Natuur (PAS / GOB)	-76	-41	-49	-10	-15	-191
Ruimte voor Ruimte	4	5	6	6	6	26
Investeringsagenda eerste tranche	-16	-2	-3	-2	0	-23
Brabant C	-7	-5	-2			-14
PHS	-115		-4			-119
Ontwikkelbedrijf (incl. LPM)	27	6	-5	2	0	30
Totaal	-272	-188	-255	-132	-125	-973

In 2016 en 2017 was en nu ook in **2018** is een éénmalige bijdrage aan het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) gepland. De verwachting is dat deze medio **2018** zal worden betaald. Al sinds 2015 wordt de verkoop van de gronden voor het Logistiek Park Moerdijk gepland. De verwachting is dat de levering medio **2018** gaat plaatsvinden.

De financieringskasstroom is een belangrijke kasstroom, waar verstrekte leningen, aflossingen en renteontvangsten samenkomen. Voor de komende jaren zijn de volgende bedragen geraamd die ontvangen per saldo binnenkomen:

In € miljoenen

Tabel IX

Financieringskasstroom 2018 - 2022	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Rente obligaties (excl. herbeleggingsrente)	25	25	25	25	20	121
Rente lening Enexis	8	8				16
Rente leningen aan Decentrale overheden	12	11	11	11	10	55
Rente schatkistbankieren	8	8	8	8	8	41
Rente leningen u/g en publieke taak	9	9	9	7	4	38
Vrijval obligaties en leningen aan DCO's	37	23	19	188	543	810
Aflossing leningen u/g en publieke taak	15	12	14	107	73	220
Aflossing leningen Enexis		108				108
BTW Compensatiefonds	33	30	30	30	30	153
Herbeleggingsrente		6	9	10	14	39
Leningen u/g	-26	-16	-4	-1		-47
Leningen aan Fondsen (2e tranche)	-16	-16	-16	-16	-16	-78
Herbeleggingen immunisatieportefeuille	-378	-251	-23	-292	-596	-1.540
Stimulus	pm	pm	pm	pm	pm	
Totaal	-272	-42	84	77	91	-62

Algemeen:

Over al deze verwachtingen en plannen zal in **2018** op kwartaalbasis gerapporteerd worden. Daarvoor zijn wij afhankelijk van informatie van de programmamanagers en projectleiders.

6 Samenvatting van de acties

Op basis van het Treasury jaarplan zijn in **2018** de volgende acties voorzien:

1. Samen met onze vermogensbeheerder zullen wij de mogelijkheden verkennen en actief de markt benaderen voor het verstrekken van leningen aan decentrale overheden waar de provincie geen toezicht op houdt en leningen met een maatschappelijk rendement (publieke taak, Vermogen voor Brabant). Deze laatste zijn vooral gericht op verduurzaming en circulariteit;
2. Voorstel tot wijziging van het Treasury Statuut als gevolg van de in 2017 aangepaste Verordening treasury en organisatie ontwikkeling;
3. Evaluatie en actualisatie treasury processen;
4. Actief monitoren van de liquiditeitsplanning in relatie tot de realisatie en bijstellen o.b.v. nieuwe inzichten. Hiervoor op kwartaalbasis een rapportage aan het beleidsoverleg Financiën en Treasury Committee voorleggen;
5. Aanhouden van tegoeden voor grote "verbonden partijen", zoals Nazorgfonds Gesloten Stortplaatsen (al in 2017) en BOM (in **2018**) bij de Schatkist, waarmee wordt voorkomen dat er rente wordt betaald over tegoeden.
6. Verdere verbetering van de leningenmodule in de administratie mede in relatie tot de implementatie van SAP HANA.